

IKÄÄNTYNEET KAUPUNKISUUNNITTELUN KESKIÖSSÄ

Ira Verma, arkkitehti TkT
Senior scientist, Arkkitehtuurin laitos

Aalto University
School of Arts, Design
and Architecture

Iki-ympäristöt webinaari 12.02.2025
MAL / SYKE / YM

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun
korkeakoulu

SOTERA

SOTERA tutkimusyksikkö toimii Aalto-yliopiston painopistealueilla *Terveys ja hyvinvointi* sekä *Ihmislähtöinen asuinympäristö*.

Olemme mukana monialaisissa tutkimus- ja kehityshankkeissa yhteistyössä mm. YM:n, ARA:n, STM:n ja suomalaisten kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.

Osallistumme Arkkitehtuurin laitoksen opetukseen ja aiheeseen liittyvien opinnäytetöiden ohjaukseen / valvontaan.

12.02.2025

ira.verma@aalto.fi

KARMI-hanke (2024-2025)

Kaupunkitilan ja rakennetun ympäristön mukauttaminen ikääntyneille -hanke

- Yhteistyössä SYKE:n kanssa, rahoittaja ARA
- Lähtökohtana WHO Ikäystävälliset kaupungit ja yhteisöt, case-kohteena Lahti ja Vantaa
- Laadullista ja määrällistä tarkastelua rakennetusta ympäristöstä, palveluista ja liikenteestä yhteistyössä kaupunkien ja asukkaiden kanssa
- Aalto-yliopiston osuudessa keskitytään asuinympäristön laadullisiin tekijöihin.
- Arvionti tehdään havainnoimalla paikan päällä sekä järjestämällä asukastyöpajoja ja -kävelyitä, joiden avulla kerätään asukkaiden kokemuksellista tietoa.

Laadullinen tarkastelu

Miten asuinympäristön ja kaupunkitilan ominaisuudet tukevat tai estävät ikäystävällisyyttä ja millä keinoilla voidaan edistää ikäystävällisyyden toteutumista?

Esityksen painopisteet:

- Ikääntyneiden osallistaminen asuinympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen
- Asuminen (asuinympäristö, lähipalvelut ja viherympäristön)
- Kaupunkiympäristö ja julkiset rakennukset
- Liikenne ja jalankulkuystävällisyys

Ikääntyneiden osallistaminen ympäristön kehittämiseen

- Hyödyt: Tiedon ja ymmärryksen lisääminen, ikääntyneiden omien taitojen ja tietojen kartuttaminen, palveluiden, toimintatapojen ja yhteisön kehittäminen sekä olemassa olevien valtasuhteiden haastaminen. (James ja Buffel, 2022)
- Tulevaisuudessa myös vanhusneuvoston tehtävät laajentuvat kaavoitukseen, palvelujen järjestämiseen, liikenteeseen ja rakennettuun ympäristöön. (Sinkkonen ym., 2024)
- Ikääntyneiden asumisen kehittäminen osa hyvinvointisuunnitelmaa
- Vanhusneuvostot eivät edusta toimintakyvyltään heikompia tai kulttuuritaustaltaan moninaisia asukasryhmiä, tarvitaan myös säännöllisiä matalan kynnyksen tapaamisia lähellä ikääntyneitä

Osallistujat

KARMI-hankkeen asukastyöpajat ja – kävelyt

	Miehet	Naiset	Yhteensä
Asukastyöpaja Lahti		8	8
Asukaskävely Lahti	2	9	11
Tutustumiskävely WHO:n delegaation kanssa, Vantaa	4	7	11
Asukaskävely Vantaa	3	3	6
Asukastyöpaja Vantaa	1	3	4

- WHO Ikäystävälliset kaupungit kysely:
6 (Lahti) + 10 (Vantaa) vastausta + 2 haastattelua

Ikääntyneiden asuminen

- Valta osa yli 75-vuotiasta asuu kotona, yli puolet heistä yksin (Sotkanet, 2023)
- Asumistyytyväisyyteen vaikuttavat asunnon lisäksi myös naapurusto ja asuinalue, joita tulee mukauttaa ikääntyneille soveltuvaksi (Fernández-Portero ym. 2017)
- Asuinympäristön tuttuus auttaa kompensoimaan iän tuomia muutoksia ja tukee paikalla ikääntymistä (Bigonnesse ja Chaudhury, 2021)
- Asuntojen kohtuuhintaisuus on yksi ikäystävällisyyden kriteereistä

Asuinympäristö

- ”Mä olen mukautunut ja koitan pärjätä (...) teen mitä mihin pystyn ja noin että koitan, haluan, elää sillä lailla näillä voimilla ja voimavaroilla.”
- ”Aikuiset lapset muutti tänne lähemmäksi tänne alueelle, missä nyt ollaan. Sitten minä..”
- “Poika ja tytär googletti tän senioritalon täältä, sanovat, että kun olet niin sosiaalinen ja monessa mukana ollut. (...).mutta kyllä tää vuosi on ollut aika totuttelua”
- “15 vuotta asunut täällä ja mä oon suhteen tyytyväinen aina”

Lähipalvelut

Asuinympäristön esteettömyys, palveluiden määrä (esim. kaupat ja harrastukset) sekä viheralueet kävelyetäisyydellä lisäävät ikääntyneiden liikkumista. (Rosso, Auchincloss and Michael, 2011)

Kolme neljäsosaa yli 80-vuotiasta suomalaisista ilmoittaa tekevänsä otsokset itsenäisesti (FinHealth 2017)

”Meillä on niitä lähipalveluita, kirjastot ja kaupat niin (...) jos mä oon lähellä niin niihinhan kävelee. Mikä sitten myös edistää hyvää kuntoa”

“Kaupat on esteettömiä, mutta niihin on pitkä matka”

Viheralueiden saavutettavuus

Viheralueiden saavutettavuus on yksi ikäystävällisyyden tärkeimmistä kriteereistä (WHO, 2007)

Viheralueet ovat fyysisen ja sosiaalisen kohtaamisen paikkoja

Viheralueiden visuaalinen ja fyysinen saavuettavuus, 3-30-300 sääntö (Konijnendijk, 2022):

- 3 puuta näkyvässä kodin ikkunasta
- 30% latvuspeittävyys asuinalueella
- Max. 300 m etäisyys viheralueeseen kodista

Viheralueet ja näkymät

- *“ Olen tällainen perusmaalainen, jouduin kaupunkiin”*
- *”Tuolla puolella on metsää (...) kyllä mää rakastan sitä seutua. Mä oon semmoinen vihreämpi ihminen”*
- *”Kesällä kukkii ihanasti. Sitten vielä syksyllä on omenat”*
- *”Meillä on tosissaan nyt pihanlaatikot siellä (...) Niitä saa kaikki talot käyttää.”*
- *Oli ihan mukava, mutta joo eipä näkymät on kaikille. Minä nään (...) roskiksen tyhjennystä.*

Kaupunkiympäristö ja julkiset rakennukset

Yhteiset tilat naapurustossa, palvelukorttelit ja yhteisökorttelit ovat yhteisöllisyyden paikkoja (Jolanki ym. 2018)

”En tiedä miten nää niin kun hoivakodit ja tämmöiset suhtautuu asiaan jos sinne menee”

” Mun mielestä niin kun on tärkeätä se, että alkaisi olemaan niin kuin iltaohjelma...( ) Jos ihmisellä on joku ongelma, niin sinäkin päihteiden kanssa niin se on niinku tapahtuu illalla tai viikonlopun.”

Jalankuuympäristö

- Käveleminen on ikääntyneiden pääasiallinen liikuntamuoto joka pitää toimintakykyä yllä
- N. 25 % yli 74-vuotiasta kokee suuria vaikeuksia päivittäisissä askareissa ja yli 500 m pitkän matkan kävelemisessä (THL)

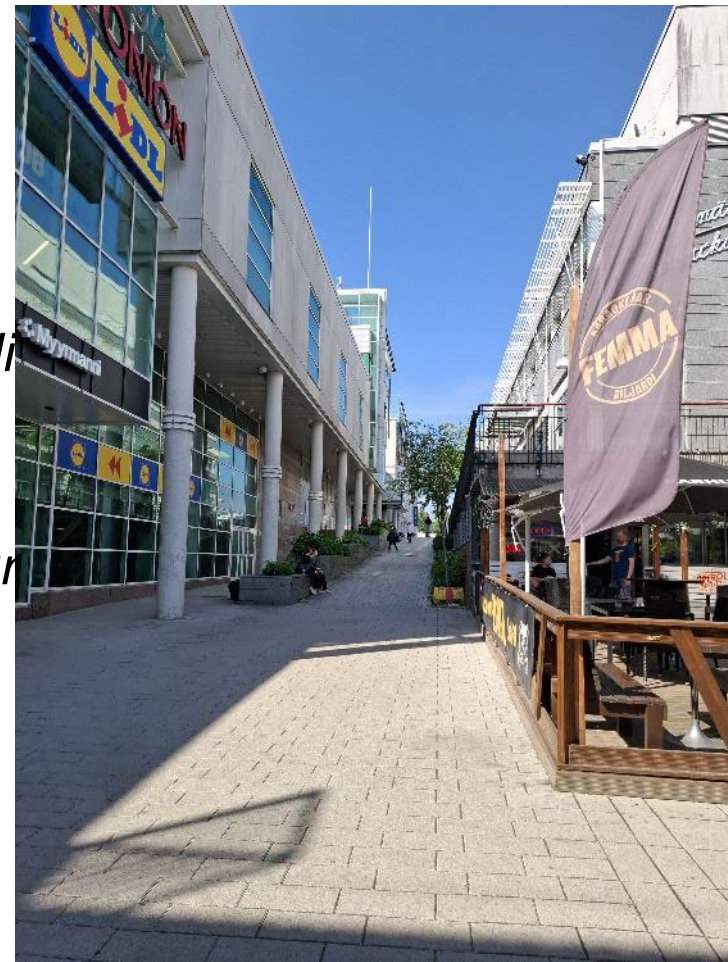
“Tulin puolitoista kilometriä muuta kautta kun kiersin, että en tullut tuota jyrkkää mäkeä..”

(Kävely)katu niin on täynnä autoja parkissa. Mutta joo, (...), ei mahdu pyörää, pyörätuolit, ei rollaattorit.

Liikkuminen

- *“En liiku paikoissa, joita en tunne”*
- *”Yks kerta oli niin vaikea, että tuota satoi ja myrököi ja tuosta kuitenkin tuo jyrkkä mäki oli ja siihen se oli niin että se vei minut sairaalaan”*
- *”No vielä ei ollut mitään vaikeuksia, mutta kun tulee lumet maahan niin sitten niin aivan.”*
- *”...koska siellä on raput ja nää on mulle aika hankalia, kaikkiin paikkoihin ei pääse”*

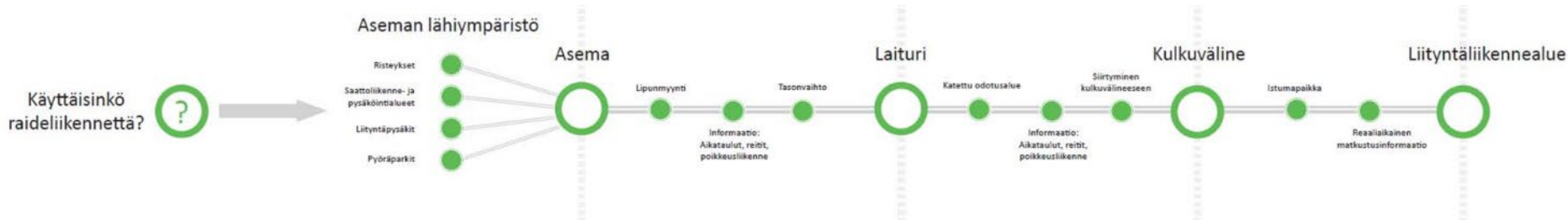
Julkinen liikenne

- Ikääntyneet käyttävät julkista liikennettä enemmän lyhyille matkoille (1-2 km) kuin nuoremmat (Föbker ja Grotz, 2006).
- ”*Olen niin vähän käyttänyt, että mä olen saanut aikuisilta lapsilta kyydin*”
- ”*Junalle on mulle sellanen puoli kilometriä, ja siellä pääsee hissillä..( ) .. Niihin kaikkiin (bussit) pitää nostaa toi rollattori, ( )...just sen verran korkealla että tota noin.*”

Katkeamattomat asiointireitit

- Kohtuuhitaista julkista liikennettä
- Turvalliset ja katkeamattomat kävelyreitit bussi- raitiovaunupysäkille, metro- ja juna-asemille (Southworth, 2005)
- Julkisen liikenteen pysäkki lähellä kotia
- Suojaisat pysäkkialueet, levähdyspaikat pysäkillä ja reittien varrella
- Liikennevälineen ja pysäkin yhteensopivuus

Tiiviisti

- Ikääntyneiden osallistaminen asuinympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen tuottaa hyvää ympäristöä kaiken ikäisille
- Ympäristön tuttuus tukee paikalla ikääntymistä, vaatii aikaa
- Lähipalvelut ja viherympäristö lähellä kotia ja helposti saavutettavia
- Kaupunkiympäristö ja julkiset rakennukset esteettömiä ja avoinna kaiken ikäisille
- Ympäristö tukee liikkumista ja erityisesti kävelyä

Kiitos!

Ira Verma

Senior scientist, TkT arkkitehtuuri
Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
ira.verma@aalto.fi